LABORE ET ZELO

Сучасні проблеми регіонального розвитку України

Обсяг: 6 кредитів ЄКТС

Семестр: весняний, **Курс:** перший

Дні, Час, Місце: згідно з розкладом

Інформація про викладача

Ім'я	Барановський Микола Олександрович
Контакти	E-mail: Brnm@ukr.net , тел.: (096) 836 06 73
Робоче місце	Кафедра географії, туризму та спорту (ауд. 408, 4-й поверх «Нового корпусу»)
Години консультацій	Вівторок: 13:30 – 14:50

Опис курсу

Навчальна дисципліна «Сучасні проблеми регіонального розвитку України» покликана забезпечити отримання здобувачами знань, умінь і практичних навичок, які необхідні для проведення наукових досліджень та здобуття освітнього рівня «доктор філософії» зі спеціальності «Науки про Землю».

Опанування навчальної дисципліни сприятиме формуванню у здобувачів знань базових засад регіонального розвитку як інтегрального суспільно-географічного процесу, основних теорій та концепцій регіоналістики, необхідних для суспільно-географічного дослідження економічних, соціально-демографічних, екологічних та комплексних проблем регіонального розвитку в Україні.

Вивчення дисципліни сприяє досягненню здобувачами таких результатів навчання:

- критично оцінювати теорії, концепції, методики економічної та соціальної географії, суміжних галузей, нормативні акти та управлінські практики для ідентифікації проблем регіонів України, аналізу та розроблення стратегій і планів їхнього розвитку;
- застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, картографічне моделювання та ГІС-технології для оцінки чинників, що впливають на розвиток регіонів, виявлення внутрішньорегіональних відмінностей і проблем в розвитку окремих територій, візуалізації результатів наукових досліджень у сфері регіонального розвитку;
- застосовувати методологічні підходи й методики економічної та соціальної географії, суміжних наук (регіональна економіка) для економічної діагностики розвитку регіонів, аналізу різних типів проблемних територій, оцінки ефективності заходів регіональної політики;
- використовувати науковий інструментарій, знання нормативно-законодавчої бази в галузі регіональної політики для ідентифікації основних проблем розвитку регіонів України, їхнього аналізу, розроблення механізмів і заходів подолання наявних проблем.

Мета навчання

Вивчення дисципліни сприяє набуттю здобувачами таких компетентностей:

- здатність застосовувати теорії, концепції й методики економічної та соціальної географії, наявну нормативну базу для аналізу стратегій розвитку регіонів України,

інших типів територій, оцінки їхньої конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості;
- здатність використовувати принципи й методи оцінки просторової організації людської діяльності на Землі, проводити комплексні фундаментальні та прикладні економіко- і соціально-географічні дослідження регіонів у просторово-часових координатах;
- здатність здійснювати соціально-економічну діагностику регіонів, визначити територіальні диспропорції в їхньому розвитку, оцінювати особливості розвитку різних типів проблемних територій;
- здатність використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення, картографічне моделювання й ГІС-технології в дослідженні проблем регіонального розвитку.

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (26 год.) та практичних занять (34 год.), організації самостійної роботи здобувачів доктора філософії в бібліотеках та комп'ютерних мережах (120 год.). Під час викладання курсу будуть застосовані такі методи навчання: словесні (пояснення, лекція, бесіда, навчальна дискусія), наочні (демонстрації), частково-пошуковий, аналізу та синтезу, узагальнення, моделювання, створення ситуацій зацікавленості, методи контролю та самоконтролю.

Викладач проводитиме індивідуальні та групові консультації, здійснюватиме аналіз індивідуальних навчальних завдань.

Для вивчення курсу здобувачам необхідно мати підручники, зазначені у списку основної літератури. Навчання відбуватиметься і на платформі Moodle / Уніком-НДУ, тому здобувачам потрібно зареєструватися в освітній мережі університету та підписатися на курс. Деякі види індивідуального навчального завдання будуть надсилатися електронною поштою, через Messenger або Viber, а тому здобувачам вищої освіти потрібно мати доступ до мережі Інтернет.

Організація навчання

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Регіон як об'єкт дослідження суспільної географії та суміжних наук	1
2	Сутність поняття та сучасні концепції регіонального розвитку	1
3	Наукові засади державної регіональної політики	3
4	Типізація регіонів	3
5	Проблеми регіонального розвитку України та їхня класифікація	2
6	Економічні проблеми регіонального розвитку України	2
7	Демографічні проблеми регіонального розвитку України	2
8	Соціальні проблеми регіонального розвитку України	2
9	Екологічні проблеми регіонального розвитку України	2
10	Проблеми стратегічного планування та збалансованого регіонального розвитку	2
11	Проблеми раціонального розміщення господарства та ефективності регіонального розвитку в Україні	2
12	Проблеми суспільно-географічного районування та удосконалення адміністративно-територіального устрою України	2

13	Проблеми територій, які потребують особливої уваги в рамках реалізації державної регіональної політики	2
Разом		**26**

Теми семінарських і практичних занять

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**
	Семінарські заняття	
1	Сучасні підходи до трактування сутності поняття «регіональний розвиток»	2
2	Заходи, інструменти та механізми державної регіональної політики	2
3	Проблеми макрорайонування та реформування адміністративно-територіального устрою України в сучасних координатах регіональної політики	2
	Практичні заняття	
4	Оцінка ефективності державної регіональної політики в Україні	2
5	Депресивні території України: методи делімітації, шляхи активізації розвитку	2
6	Старопромислові регіони та монофункціональні міста як різновид проблемних територій	2
7	Адміністративна децентралізація та особливості її реалізації в Україні	2
8	Регіональні особливості демографічних проблем в Україні	4
9	Проблеми вимушених і трудових мігрантів в Україні	2
10	Соціальні проблеми в регіонах України	4
11	Екологічні проблеми України: регіональний зріз	2
12	Оцінка інноваційної діяльності в регіонах України	2
13	Функціональні типи територій України: дискусійні аспекти виокремлення	4
14	Наслідки воєнної агресії та проблеми повоєнної відбудови України	2
Разом		**34**

Самостійна робота

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**
1	Суспільно-географічне районування України: від історії до сьогодення	10
2	Особливості розроблення стратегій регіонального розвитку областей України	12
3	Методичні підходи до формування стратегій розвитку територіальних громад	10
4	Особливості розроблення планів відновлення та комплексних планів розвитку територіальних громад	10
5	Функціональні типи територій України: критичний огляд підходів до виділення	12
6	Проблеми оцінювання міграційної рухомості та міграційних	14

	настроїв населення	
7	Демографічні та розселенські наслідки збройної агресї росії в регіонах України	10
8	Smart-спеціалізація та інші сучасні інструменти активізації інноваційного розвитку регіонів	10
9	Нові підходи до розміщення економіки України: врахування результатів війни	10
10	Підходи до оцінки наслідків збройної агресії росії для економіки України	12
11	План відновлення України: основні напрями та шляхи їхньої реалізації	10
Разом		**120**

Оцінка

Підсумкова оцінка курсу буде обчислюватися з використанням таких складових:

Бали	**Результат навчання, що оцінюється**
12	Виконання практичних завдань із розділу I «Теоретичні та методологічні засади регіонального розвитку: • Оцінка ефективності регіональної політики • Депресивні території України: особливості делімітації • Підходи до типізації регіонів (максимум 3 бали за виконання завдань практичної роботи)
16	Участь у семінарських заняттях із розділу I: • Сучасні підходи до трактування сутності поняття «регіональний розвиток» • Заходи, інструменти та механізми державної регіональної політики (максимум 8 балів за участь у семінарі)
14	Індивідуальне дослідницьке завдання
30	Виконання практичних завдань із розділу II «Сучасні проблеми регіонального розвитку в Україні»: • Економічні проблеми регіонального розвитку України та їхня оцінка • Оцінка регіональних відмінностей в гостроті прояву демографічних проблем • Аналіз найгостріших соціальних проблем в регіонах України • Екологічні проблеми: регіональний аналіз • Оцінка оптимальності розміщення виробництва в регіонах України • Аналіз збалансованості розвитку регіонів України • Території України, які потребують особливої уваги в рамках державної регіональної політики • Наслідки воєнної агресії та проблеми повоєнної відбудови України та (максимум 3 бали за виконання завдань практичної роботи)
8	Участь у семінарських заняттях із розділу II: • Проблеми суспільно-географічного районування та реформування адміністративно-територіального устрою України в сучасних координатах регіональної політики (максимум 8 балів за участь у семінарі)

20	Підсумкова контрольна робота із розділу ІІ «Сучасні проблеми регіонального розвитку в Україні» • Підсумкова контрольна робота (максимум 20 балів за контрольну роботу)

100 Разом

Політика курсу

Безпека – понад усе.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час очного навчання ви під керівництвом викладача повинні перейти до споруд цивільного захисту і перебувати в них до скасування сигналу.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час дистанційного навчання за вашим місцем перебування, ви маєте повідомити про це викладача та перейти до безпечного місця.

Відвідування та участь у практичних заняттях з курсу є обов'язковими. Відвідування здобувачами лекцій і практичних занять реєструється викладачем. Варіант відпрацювання пропущених занять узгоджується з викладачем. Дозвіл на пропуск занять з причин, що завчасно відомі і є поважними, здобувач може отримати, подавши необхідну заяву у відділ аспірантури та докторантури.

Якщо ви не були присутні на занятті через сигнал «Повітряна тривога», узгодьте з викладачем дистанційну форму виконання завдання.

Останнім терміном здачі відповідних завдань є три дні до дати заліку.

Перескладання питань практичних занять можливе лише один раз на тижні, який передує заліку, і лише за умови отримання здобувачем негативної оцінки через неявку на заняття у зв'язку з хворобою чи у зв'язку з іншою поважною причиною, що має бути підтверджено відповідним документом (довідка з лікувального закладу, заява на ім'я завідувача відділу аспірантури та докторантури про причину та термін відсутності на заняттях тощо).

Переоцінка завдань можлива упродовж тижня після отримання оцінки на основі заяви на ім'я завідувача кафедри у письмовій формі. Після отримання заяви, завідувач кафедри упродовж тижня створить комісію з переоцінки, яка після проведення аналізу роботи здобувача повідомить його про своє рішення.

Перескладання заліку відбувається за графіком, визначеним відділом аспірантури та докторантури.

Академічна доброчесність та плагіат. Кожен здобувач освітнього ступеня «магістр» повинен ознайомитися і слідувати нормам Положення НДУ ім. М. Гоголя «Про академічну доброчесність» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/polozennia_pro_akademichny_dobrochesnist.pdf).

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності за чинними нормативними документами.

Мобільні пристрої на заняттях використовуються з навчальною метою.

Поведінка в аудиторії. Поведінка здобувачів освіти визначається правилами

техніки безпеки та загальноприйнятими нормами поведінки, які визначаються відповідно «Правилами внутрішнього розпорядку» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/pravula_rozporiadky.pdf), «Положенням про організацію освітнього процесу» (http://surl.li/rsclo) та «Етичним кодексом» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/etychkodex.pdf) ЗВО.

Вітається активність здобувача із планування освітнього процесу та участь у формальній та неформальній освіті.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Барановський М.О. Регіонознавство: практикум. Навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2022. 84 с.
2. Кобилін П.О. Семінар з проблем регіонального розвитку: навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 73 с.
3. Руденко Л.Г., Лісовський С.А., Маруняк Є.О. Дилеми регіонального розвитку в Україні. Український географічний журнал. 2020. № 3. С. 36-45. https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ-3-2020_36-45.pdf
4. Теоретико-методологічна концепція регіонального розвитку України: суспільно-географічний аспект / М.Д. Пістун, Я.Б. Олійник, К.В. Мезенцев, А.Л. Мельничук. К.: Фенікс, 2019. 66 с.
5. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 372 с. http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D1%87%D1%96%D1%94%D0%B2.pdf

Додаткові

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України: монографія. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2009. 396 с.
2. Барановський М.О., Смаль В.В., Барановська О.В. Старопромислові регіони України: проблеми та тренди сучасного розвитку (на прикладі Донецької та Луганської областей). Український географічний журнал. 2021. № 1. С. 34-43. https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ-1-2021-34-43.pdf
3. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація. К.: ДП «Прінт-Сервіс», 2014. 132 с. http://www.geokyiv.org/pdf/Reg_development_in_Ukraine.pdf
4. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку України: навчальний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 290 с.
5. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: наукова доповідь / Наук. ред. В.С. Кравців; наук. координатор І.З. Сторонянська. Львів: ДУ ІРД імені М.І. Долішнього, 2017. 120 с.

Періодичні видання

1. Економіка України
2. Вісник Київського університету. Географія
3. Часопис соціально-економічної географії
4. Український географічний журнал
5. Регіональна економіка
6. Демографія та соціальна економіка
7. Державна служба статистики України.
8. Інститут регіональних досліджень НАН України
9. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури
10. Smart specialisation platform

Електронні ресурси

1. Методи суспільно-географічних досліджень: навчально-методичне видання / за ред. Костянтина Мезенцева. Київ: «Фенікс», 2021. 100 с.
2. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Нємець та К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.
3. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональна політика. Навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 372 с.